The Interference of Single Market in Money Laundering Crime

**[Interferențele pieței unice în
reglementarea infracțiunii de
spălare de bani]**

Roxana-Elena LAZĂR¹

¹ Associate Professor PhD., "Petre
Andrei" University of Iasi,
Romania, E-mail:
rxn_ele@yahoo.com.

Abstract: In Romania, the legislation regarding the economic-financial crime of money laundering has undergone numerous changes from the moment of its entry into force until now. At a considerable distance from the time of the fall of the communist regime in Romania, but in the immediate proximity of Romania's integration into the European Union, the Romanian legislator regulated the crime of money laundering by Law no. 656/2002 for the prevention and sanctioning of money laundering, as well as for instituting measures to prevent and combat the financing of terrorist acts.

Keywords: *Grounded Theory; qualitative research; social constructivism; interpretive model; data encoding.*

How to cite: Lazăr, R.-E. (2019). The Interference of Single Market in Money Laundering Crime. *Anuarul Universității “Petre Andrei” din Iași, Fascicula: Drept, Științe Economice, Științe Politice*, 24, 100-106. <https://doi.org/10.18662/upalaw/35>

Introducere

Pentru a înțelege necesitatea incriminării faptei penale de spălare de bani trebuie să plecăm de la scopul urmărit prin majoritatea infracțiunilor contra patrimoniului, privit după caz, individual sau colectiv. Prin toate aceste infracțiuni se urmărește obținerea unui capital, mai mic sau mai mare. Practic, orice capital obținut ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni nu poate folosi celui vinovat de săvârșirea infracțiunii, decât dacă originea sa necurată este ascunsă sau atenuată.

În România, legislația privind infracțiunea economico-financiară de spălare a banilor a suferit numeroase modificări de la momentul intrării sale în vigoare și până în prezent. La distanță apreciabilă față de momentul căderii regimului comunist în România, dar în imediata apropiere a integrării României în Uniunea Europeană, legiuitorul român a reglementat infracțiunea de spălare a banilor prin Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism. În acești ultimi ani, legislația națională privind prevenirea și sancționarea spălării banilor a suferit numeroase modificări - nu mai puțin de 13 modificări, în medie câte o modificare anual.

La nivel mondial, avântul infracțiunii de spălare de bani trebuie legat de dezvoltarea crimei organizate și a traficului de droguri. Crima organizată s-a dezvoltat în special în a doua jumătate a sec. XX și a atras ca rezultată mari cantități monetare cu origine ilicită. Crima organizată se referă de cele mai multe ori (dar nu exclusiv) la traficul de droguri, de persoane, de arme, infracțiuni de corupție și tot ceea ce subscie noțiunii de criminalitate a gulerelor albe. Tipurile diferite de infracțiuni din care provin banii ce vor face ulterior obiect al faptei penale de spălare de bani diferă din punct de vedere al cantității de bani implicate, a gradului de pericol social.

Astfel, traficul de droguri presupune mari sume de bani cash și, de multe ori, având forma unor bancnote de mică valoare. În cazul infracționalității gulerelor albe, de regulă, veniturile obținute reprezintă prejudiciul cauzat statului, deci este parte integrantă din însăși existența infracțiunii; există în practică și situații în care evaziunea fiscală, de exemplu, intră în concurs cu infracțiunea de spălare de bani.

Practic, incriminarea spălării de bani devine un instrument nou și aparte în lupta împotriva crimei organizate. Crima organizată este o consecință directă a lumii actuale a afacerilor, globală în întreaga ei existență.

Legătura dintre crima organizată și spălarea de bani este exprimată în literatura de specialitate (Stessens, 2004: 13) în mod plastic: spălarea de bani este călcâiul lui Ahile a criminalității organizate, deoarece îi obligă pe cei care obțin venituri ilicite să coopereze cu instituțiile statului, cu economia legală.

Spălarea banilor este dificil de cuantificat. Fondul Monetar Internațional aprecia în anul 1996 că valoarea totală a fondurilor ce fac obiectul infracțiunii de spălare de bani se ridică la aproximativ 2-5% din Produsul Intern Brut la nivel mondial (Schott, 2006: 6).

1. Combaterea spălării banilor la nivel internațional

Pe plan internațional, lupta împotriva spălării banilor presupune implicarea unui mare număr de state, dar și a numeroase organizații supranaționale: O.E.C.D., ministerele de justiție și de finanțe ale statelor membre U.E., Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, G8, G20, O.N.U. Nenumărate convenții bilaterale și multilaterale, acorduri, aranjamente conturează o legislație stufoasă în acest domeniu:

- Convenția Națiunilor Unite privind traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope - de la Viena (1988). Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.) este un actor activ în domeniul combaterii infracțiunilor de spălare de bani. Organizație internațională formată din 191 membri, O.N.U. implementează Programul Global Împotriva Spălării de Bani. Convenția Națiunilor Unite privind traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope este prima reglementare la nivel mondial referitoare la spălarea de bani, singura ei deficiență fiind aceea că leagă spălarea de bani de crima organizată în forma traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope.

- Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii (1990);

- Grupul de Acțiune Financiară Internațională, cunoscut sub acronimul F.A.T.F., a fost constituit în urma întâlnirii de la Paris a grupului G7. F.A.T.F. a elaborat nu mai puțin de 40 de recomandări în domeniu, în anul 1990, pe care le-a modificat în anii următori, iar în anul 2001 au fost elaborate nouă reglementări speciale referitoare la finanțarea terorismului. Cei treizeci și cinci de membri (Argentina, Australia, Austria, Belgia, Brazilia, Canada, China, Danemarca, Comisia Europeană, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Hong-Kong, Consiliul Statelor Arabe din Golf - Bahrain, Kuwait, Omar, Katar, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite - Islanda, Irlanda, Italia, Japonia, Olanda, Luxemburg, Mexic, Noua Zeelandă,

Norvegia, Portugalia, Republica Coreea, Rusia, Singapore, Africa de Sus, Spania, Suedia, Elveția, Turcia, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii) evidențiază, prin cele patruzeci și nouă de recomandări, preocuparea pentru prevenția spălării banilor, pornind de la sistemul judiciar și ajungând la sistemul financiar și cooperarea internațională. Aceste recomandări nu îmbracă forma unei convenții internaționale care să oblige aderenții la respectare după adoptarea acesteia, ci multe state și popoare și-au asumat un angajament de ordin politic în sensul respectării acestora (Aniței, & Lazăr, 2011: 20-21);

- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, de la Palermo (2000). Aceasta reprezintă o extindere a domeniului reglementat de Convenția Națiunilor Unite privind traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope de la Viena, impunând statelor semnatare să incrimineze spălarea de bani și să promoveze cooperarea internațională în acest domeniu;

- Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului (2005).

Legislația internațională și europeană a influențat legislațiile diverselor state în reglementarea infracțiunii de spălare de bani și în atitudinea acestora raportat la combaterea acestei infracțiuni.

Analiza reglementărilor în acest domeniu evidențiază două direcții de acțiune (doi piloni) în sensul combaterii spălării de bani: primul pilon vizează prevenția spălării banilor (reguli de cunoaștere a clientelei, reglementări, rapoarte, sancțiuni), iar al doilea pilon - de aplicare a reglementărilor în domeniu se referă la o listă clară a infracțiunilor din care pot proveni banii (numite și infracțiuni predicat), cercetarea acestora, pedepsirea celor vinovați de săvârșirea infracțiunilor de spălare de bani și confiscarea banilor/bunurilor obținute ilicit. Dacă primul pilon s-a dezvoltat cu mai multă lejeritate, cel de-al doilea pilon este slab reprezentat (Peter, & Truman, 2004: 4).

2. Combaterea spălării banilor în U.E.

La nivelul U.E. crearea pieței unice a însemnat, prin cele patru libertăți de mișcare, necesitatea de a interveni eficient, cu prioritate, pe cel de-al treilea pilon - justiție și afaceri interne, prin măsuri de combatere a spălării

banilor. Cele trei directive cu efecte în sensul cooperării politice și judiciare a statelor membre U.E. s-au axat și pe combaterea spălării de bani:

- Prima directivă a Consiliului European a vizat prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor (1991);

- A doua directivă a Parlamentului European și a Consiliului vine cu amendamente la Prima Directivă (2001);

- A treia directivă a Parlamentului European și a Consiliului pentru prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului (2005).

Constatăm că linia directoare a europenilor este de a limita spălarea de bani prin folosirea de servicii financiare. În esență, toate normele europene în domeniu urmăresc direcțiile următoare: sistemul financiar are obligația de a nu colabora cu știință cu cei care săvârșesc infracțiunile predicat ale spălării de bani; toate instituțiile financiare bancare și nebancare vor fi obligate să identifice clienții lor și originea fondurilor lor; orice suspiciune legată de săvârșirea unei infracțiuni de spălare de bani folosind serviciile lor financiare obligă instituțiile în cauză să raporteze de îndată organelor competente în domeniu (Lilley, 2006: 9).

Remarcăm că, în ultimele două decenii, lupta împotriva spălării de bani s-a intensificat atât la nivel european, cât și la nivel internațional. Aceasta a căpătat accente dramatice în contextul în care a fost dublată de lupta împotriva actelor de terorism. Cele două flageluri, odată identificate, au avut și au, în continuare, repercusiuni asupra sistemului bancar, conducând la adoptarea unor măsuri controversate. Sistemul bancar a fost inițial reluctant față de ingerințele guvernamentale în relațiile dintre bănci și clienții lor, dar, cu timpul, au fost identificate modalitățile necesare pentru ca intervenția în relațiile cu clienții lor să fie diminuată cât mai mult posibil.

3. Definirea spălării banilor

În mod obișnuit, spălarea banilor este definită ca utilizarea banilor ce derivă din săvârșirea unor activități ilegale, prin ascunderea identității persoanei care a obținut banii „murdari” și convertirea lor în bunuri, a căror proveniență este în aparență licită (Reuter, & Truman, 2004: 5). Banii își schimbă astfel forma lor și devin dificil de identificat. Practic, toți cei care dețin valori monetare mari sunt obligați să dea o aparență legală acestora; în această formă, aceștia se asigură de posesia și folosința banilor câștigați ilegal, fără a suporta riscul confiscării lor. Practic, banii „curați” valorează mai mult

față de cei „murdari”; aceasta deoarece în cazul banilor „murdari”, aceștia pot fi oricând confiscați, astfel încât în cazul lor se pune problema riscului.

Regula operantă este dată de prezumția caracterului licit al averilor (art. 44 alin. 8 din Constituția României), vazută ca o garanție constituțională a dreptului de proprietate, după cum rezultă din decizia nr. 85/1996 a Curții Constituționale, publicată în M.O. Partea I nr. 211 din 6 septembrie 1996.

Investigarea infracțiunilor de spălare a banilor necesită abilități speciale ale investigatorului care ar trebui să aibă cunoștințe în domeniul financiar. Replica notorie „show me the money” rezumă investigația cazurilor de spălare de bani.

4. Etapizarea spălării de bani

Toate modalitățile de spălare a banilor, cunoscute mai mult sau mai puțin, se bazează pe mișcarea banilor, pe un anume circuit al acestora. În mod tradițional, acest circuit presupune trei etape: plasare, stratificare și integrare:

- Plasarea banilor „murdari” presupune dezvoltarea unei afaceri pe baza acestora și utilizarea unor instituții financiare;
- Stratificarea presupune pierderea aparentă a conexiunii între cel care a obținut banii „murdari” și aceștia;
- Integrarea presupune „albirea” banilor, astfel încât aceștia par a proveni din activități licite.

Practic, cele trei etape menționate descriu un proces de tranzitare a banilor dinspre economia subterană spre economia legală. Nu toate infracțiunile de spălare de bani presupun parcurgerea matematică a etapelor evidențiate; unele activități infracționale necesită numai două dintre etape, altele includ chiar mai multe etape.

Literatura de specialitate subliniază că a scrie despre prevenirea și combaterea spălării banilor presupune înainte de orice să elaborezi un ghid, un manual de succes în vederea spălării banilor. Regulile necesare pentru a avea succes în activitatea infracțională de spălare de bani sunt: originalitatea tranzacțiilor prin care se ascunde originea ilicită a banilor; realizarea unei rețele, a unei încrengături de tranzacții financiare, astfel încât în cele din urmă banii să fie localizați într-o instituție financiară respectabilă; globalizarea aduce cu sine posibilitatea ca banii să tranziteze mai multe state, astfel încât procesul de descoperire al originii banilor să fie mult îngreunat; totodată este

necesar ca banii să fie depozitați în mai multe bănci și într-una singură (Lilley, 2006: 9).

5. Modalități practice de spălare a banilor

Cele mai multe modalități de spălare a banilor presupun implicarea sistemului financiar, în speță deschiderea unui cont la o bancă. Posibilitatea de a înființa o societate offshore și, implicit, de a obține contul necesar într-o bancă este doar una dintre multiplele modalități de spălare de bani. Doar persoana care s-a ocupat de formalitățile înregistrării societății offshore cunoaște identitatea (în speță un avocat) persoanei care înființează firma. Contul bancar apare pe numele firmei, cu precizarea că cel care se ocupă de administrarea și reprezentarea firmei este de regulă o persoană având cetățenia statului în care este înregistrată societatea.

Prima dintre formele cunoscute de spălare de bani a vizat depozitele de bani „murdari” în conturi bancare. De regulă, sumele mari de bani provenind din diverse infracțiuni sunt sparte în sume mai mici și depozitate în conturile uneia și aceleiași instituții financiare sau în conturile mai multor instituții financiare. Mai departe, banii sunt converși în diverse valute sau sunt trase asupra lor cecuri. Eventual, banii „murdari” sunt amestecați cu bani cu origine legală, tocmai pentru a face mai dificilă depistarea lor. Se trece ulterior la achiziționarea unor bunuri (proprietăți imobiliare sau obiecte de lux - artă, bijuterii, antichități, automobile de colecție etc.)

O metodă de spălare a banilor practică în ultimii ani o reprezintă comerțul internațional prin practicarea unor prețuri, a unei calități ori cantități mincinoase de bunuri.

Una dintre ultimele metode de spălare a banilor și bunuri de lux în care sunt investiți banii murdari o reprezintă diamantele. Tranzacțiile cu aceste bunuri sunt lipsite de transparență, au loc de multe ori cu bani cash, în condițiile în care pe piață au apărut, pe lângă comercianții de diamante consacrați, și micii comercianți. Se adaugă și lipsa de experiență a autorităților în domeniu.

O modalitate frecventă de spălare de bani o reprezintă utilizarea cazinourilor. Banii „murdari” sunt transformați în jetoane de joc. După o perioadă de timp, în care s-a procedat sau nu la practicarea de jocuri de noroc, asupra jetoanelor este tras un cec, beneficiar fiind un terț. Cazinourile

care au filiale în alte state pot oferi clienților obținerea banilor aferenți cecului în orice altă filială a sa, deci chiar și în alt stat.

Un alt mod de a spăla banii „murdari” îl reprezintă răscumpărarea (cu un premiu pentru câștigător) biletelor de loterie câștigătoare.

Acestea sunt doar câteva metode de spălare a banilor. În practică, poate fi folosită o singură metodă sau se poate apela la o combinație de astfel de metode. Dificultatea descoperirii unor activități de spălare a banilor provine din ingeniozitatea celor care se fac vinovați de săvârșirea unor astfel de fapte și din faptul că, undeva, în circuitul de spălare a banilor, se apelează la serviciilor unor profesioniști (de exemplu, se apelează la agențiile imobiliare pentru achiziția de imobile, la serviciile juriștilor/avocaților/notarilor pentru înființarea de societăți comerciale sau alte forme asociative, a brokerilor de asigurări pentru investiții în polițe de asigurare, a contabililor).

Concluzii

Combaterea spălării de bani nu trebuie să reprezinte scopul primar, ci aceasta ar trebui să fie doar un obiectiv de atins în lupta împotriva infracțiunilor predicate ale spălării de bani (trafic de droguri, de persoane, corupția, terorismul ș.a.m.d.).

Totodată, măsurile îndreptate împotriva spălării banilor trebuie să protejeze sistemul financiar (băncile, instituțiile financiare nebancare etc.). Prin aceste măsuri nu trebuie afectată integritatea sistemului financiar, deoarece acesta stă la baza unei economii de piață funcționale.

References

- Aniței, N-C, & Lazăr, R-E. (2011). *Drept bancar și valutar*. București, România: Editura Universul Juridic.
- Reuter, P., & Truman, E. (2004). *Chasing dirty money: the fight against money laundering*, Institute for International economics.
- Schott, P.A. (2006). *Reference guide to Anti-money laundering and combating the financing of terrorism*. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development.
- Stessens, G. (2004). *Money laundering: a new international law enforcement model*, Cambridge University Press.